

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА
ФОНДОВОГО РИНКУ

ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ

«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ
СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА»

освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною безпекою»
спеціальності 073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ
з дисципліни «Організація та управління
системою фінансово-економічної безпеки підприємства»

Підсумковий контроль				
Залік	Теоретичне завдання: тестові завдання (в системі Moodle)	1. Тестування проводиться в СЕЗН ЗНУ Тестові питання за навчальним матеріалом тем 1-10 курсу.	Максимальна оцінка, яку студент може отримати за виконання залікової роботи складає 40 балів. Залікова робота містить 10 тестових завдань (в системі Moodle), які оцінюються в 10 балів, два теоретичних питання (усно), кожне з яких оцінюється в 10 балів та 1 практична задача (письмово), яка оцінюється в 10 балів.. За дві години до заліку студенти проходять тестові завдання в системі Moodle. Тестове завдання складається з 10 тестових питань. За правильну відповідь на одне питання студент отримує 1 бал.	10
	Теоретичне завдання: відповідь на два теоретичних питання (усно) відповідно до залікового білету	2. Відповідь на два теоретичних питання (усно) відповідно до екзаменаційного білету Питання для підготовки: 1. Поняття фінансово-економічної безпеки підприємства. 2. Правове забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 3. Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємства. 4. Управління економічними ризиками підприємства. 5. Основні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 6. Поняття системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 7. Мета та завдання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. 8. Функції і принципи системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 9. Стратегія економічної безпеки підприємства. 10. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. 11. Порядок формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві. 12. Структура системи фінансово-економічної безпеки підприємства. 13. Специфіка систем фінансово-економічної безпеки підприємства за кордоном. 14. Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства. 15. Оцінка стану фінансової безпеки підприємства. 16. Роль фінансової складової економічної безпеки у функціонуванні підприємства. 17. Забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.	Семестровий залік проводиться в усній формі (теоретичні питання) за заліковими білетами та у письмовій формі, тобто розв'язання 1 практичної задачі. Студент має витягнути заліковий білет, в якому зазначені два теоретичні питання та 1 практична задача. Для підготовки двох теоретичних питань кожному студенту надається 15 хвилин та потім робиться усна відповідь. Результат виконання студентом кожного теоретичного завдання оцінюється за такою шкалою: – 10 балів – студент має глибокі, міцні, узагальнені, системні знання з предмета, уміння застосувати знання, творчу, навчальну діяльність та має дослідницький характер, самостійно оцінює різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляє і відстоює особистісну позицію. – 9-8 балів – студент дав не повну відповідь без суттєвих помилок або з незначними помилками. – 7-6-5 балів – студент отримує у випадку, якщо він відповідає не менше ніж на 30 % питання, зокрема знає тільки визначення понять та в загальних рисах може відповісти на поставлене запитання. – 4-3 бали – знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вмє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності. – 2-1 бали – відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет	20

		<p>18. Забезпечення інвестиційної безпеки фірми.</p> <p>19. Захист фірми від фінансових шахрайств.</p> <p>20. Страхування виробничих бізнес-ризиків як форма фінансового захисту фірми.</p> <p>21. Страхування фінансових ризиків.</p> <p>22. Сутність інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки.</p> <p>23. Забезпечення інтелектуальної і кадрової складових економічної безпеки.</p> <p>24. Кадри як внутрішня загроза безпеці підприємств.</p> <p>25. Етапи і процедури відбору персоналу.</p> <p>26. Функції і завдання кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки.</p> <p>27. Сутність техніко-технологічної складової економічної безпеки.</p> <p>28. Безпека підприємства в політико-правовій сфері.</p> <p>29. Безпека підприємства у техніко-технологічній і правовій сферах: порівняння іноземного та вітчизняного досвіду.</p> <p>30. Особливості інформаційної складової економічної безпеки підприємства.</p> <p>31. Формування організаційної політики безпеки.</p> <p>32. Модель побудови системи інформаційної безпеки.</p> <p>33. Специфіка захисту інформації на підприємствах за кордоном.</p> <p>34. Безпека підприємства в екологічній сфері.</p> <p>35. Безпека підприємства у силовій сфері.</p> <p>36. Безпека підприємства в екологічній та силовій сферах: порівняння іноземного та вітчизняного досвіду.</p> <p>37. Ринкова складова економічної безпеки підприємства.</p> <p>38. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства.</p> <p>39. Ринкова та інтерфейсна складові економічної безпеки: порівняння іноземного та вітчизняного досвіду</p>	<p>вивчення.</p> <p>– 0 балів – студент не відповів на питання або дав не правильну відповідь.</p>	
	<p>Практичне завдання: виконання 1 практичної задачі (письмово) відповідно до залікового білету</p>	<p>Виконання практичної задачі розглянуто на практичних заняттях за навчальним матеріалом тем 1-10 курсу (розділ поточний контроль).</p> <p>Вимоги до виконання та оформлення: під час розв’язання задач студент має демонструвати знання з предмета, використовувати формули та наводити послідовність розрахунку, а також розв’язувати поставлену проблему, формулювати висновки з проведеного дослідження,</p>	<p>Для виконання 1 практичної задачі кожному студенту надається 10 хвилин та потім перевіряється виконання.</p> <p>Результат виконання студентом 1 практичної задачі оцінюється за такою шкалою:</p> <p>– 10 балів – студент правильно виконав практичну задачу;</p> <p>– 9-8-7 балів – студент виконав практичну задачу з незначними помилками;</p> <p>– 6-5-4 балів – студент виконав практичну задачу з помилками, але зрозуміло, що він</p>	<p>10</p>

		наводити приклади, обирати більш оптимальний варіант серед можливих.	знає алгоритм виконання; – 3-2-1 балів – студент правильно визначив алгоритм виконання практичної задачі та зробив спробу його виконати; – 0 балів – студент не виконав практичну задачу.	
Усього за підсумковий контроль	3			40

Питання до заліку з дисципліни «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства»

1. Поняття фінансово-економічної безпеки підприємства.
2. Правове забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
3. Ризик та його вплив на економічну безпеку підприємства.
4. Управління економічними ризиками підприємства.
5. Основні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
6. Поняття системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
7. Мета та завдання системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
8. Функції і принципи системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
9. Стратегія економічної безпеки підприємства.
10. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства.
11. Порядок формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві.
12. Структура системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
13. Специфіка систем фінансово-економічної безпеки підприємства за кордоном.
14. Сутність фінансової складової економічної безпеки підприємства.
15. Оцінка стану фінансової безпеки підприємства.
16. Роль фінансової складової економічної безпеки у функціонуванні підприємства.
17. Забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.
18. Забезпечення інвестиційної безпеки фірми.
19. Захист фірми від фінансових шахрайств.
20. Страхування виробничих бізнес-ризиків як форма фінансового захисту фірми.
21. Страхування фінансових ризиків.
22. Сутність інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки.
23. Забезпечення інтелектуальної і кадрової складових економічної безпеки.
24. Кадри як внутрішня загроза безпеці підприємств.
25. Етапи і процедури відбору персоналу.
26. Функції і завдання кадрової служби у сфері забезпечення економічної безпеки.
27. Сутність техніко-технологічної складової економічної безпеки.
28. Безпека підприємства в політико-правовій сфері.
29. Безпека підприємства у техніко-технологічній і правовій сферах: порівняння іноземного та вітчизняного досвіду.
30. Особливості інформаційної складової економічної безпеки підприємства.

31. Формування організаційної політики безпеки.
32. Модель побудови системи інформаційної безпеки.
33. Специфіка захисту інформації на підприємствах за кордоном.
34. Безпека підприємства в екологічній сфері.
35. Безпека підприємства у силовій сфері.
36. Безпека підприємства в екологічній та силовій сферах: порівняння іноземного та вітчизняного досвіду.
37. Ринкова складова економічної безпеки підприємства.
38. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства.
39. Ринкова та інтерфейсна складові економічної безпеки: порівняння іноземного та вітчизняного досвіду

Приклади задач на залік

Приклади розв'язання вправ і практичних задач

Тема 1. Основні положення системи безпеки підприємства

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Зробити аналіз показників фінансового стану на 1 підприємстві за 2020-2021 роки. Визначити перелік ризиків, що впливають на роботу підприємствах. Зробити висновки.

Завдання 2

Зробити аналіз сильних та слабких сторін, загроз і можливостей на 1 підприємстві за 2020-2021 роки. Визначити перелік ризиків, що впливають на роботу підприємствах. Зробити висновки.

Тема 2. Система фінансово-економічної безпеки підприємства

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Зробити аналіз існуючої стратегії економічної безпеки на 1 підприємстві, оцінити прибутковість за 2020-2021 роки, порівняти результати. Сформувати пропозиції до підвищення ефективності використання стратегії підприємствах. Зробити висновки.

Завдання 2

Порівняти стратегії економічної безпеки на 2 підприємстві, оцінити прибутковість за 2020-2021 роки, вказати переваги і недоліки стратегій. Визначити на якому підприємстві стратегія є кращою. Зробити висновки.

Тема 3. Створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Зробити аналіз ефективності системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві за 2020-2021 роки (сталій розвиток підприємства та високий рівень конкурентоспроможності продукції; використання інноваційних технологій у виробничій діяльності; недоторканість комерційної інформації та всіх ресурсів; своєчасне попередження кризових ситуацій і нейтралізація негативних чинників, що впливають на діяльність підприємства), порівняти результати. Сформувати пропозиції до підвищення ефективності використання досліджуваної системи. Зробити висновки.

Завдання 2

Оцінити вплив системи фінансово-економічної безпеки на фінансові показники підприємства за 2020-2021 роки (провести аналіз фінансового стану), порівняти результати. Сформувати пропозиції до підвищення ефективності використання досліджуваної системи. Зробити висновки.

Тема 4. Фінансова складова економічної безпеки підприємства

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Виконати оцінку фінансового стану підприємства, використовуючи дані балансу та звіту про фінансові результати підприємства ТОВ «Сигма» за 2020-2021 рр. Зробити висновки.

Завдання 2

Визначити рівень фінансової безпеки підприємства за такими показниками:

$\pm E_c$ – нестача або надлишок власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів і покриття витрат, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства;

$\pm E_m$ – нестача або надлишок власних оборотних коштів, а також середньо- та довгострокових кредитів;

$\pm E_n$ – нестача або надлишок загального обсягу оборотних коштів (враховуючи й короткострокові кредити).

Зазначені показники розраховують за такими формулами:

$$\pm E_c = E_c - Z, \quad (4.1)$$

де E_c – власні оборотні кошти підприємства, тис. грн;

Z – запаси (виробничі запаси + незавершене виробництво + готова продукція), тис. грн;

$$\pm E_m = (E_c + K_m) - Z, \quad (4.2)$$

де K_m – величина середньо- та довгострокових кредитів, тис. грн.

$$\pm E_n = (E_c + K_m + K_t) - Z, \quad (4.3)$$

де K_t – короткострокові кредити, тис. грн.

Залежно від величини оцінюваних показників відповідно розрізняють 5 областей фінансово-економічної безпеки [3, с. 33-34]:

1) абсолютна фінансова стійкість і абсолютна безпека, коли підприємству достатньо власних коштів (джерел) для формування запасів і покриття витрат: $\pm E_c \geq 0, \pm E_m \geq 0, \pm E_n \geq 0$;

2) нормальна фінансова стійкість і нормальний рівень безпеки, коли підприємство обходиться власними джерелами формування запасів і покриття витрат: $\pm E_c \approx 0, \pm E_m \approx 0, \pm E_n \approx 0$;

3) нестабільна фінансова стійкість і нестабільний рівень фінансової безпеки, коли підприємству недостатньо власних оборотних коштів, нестача яких компенсується середньо- та короткостроковими кредитами: $\pm E_c < 0, \pm E_m \geq 0, \pm E_n \geq 0$;

4) критичний фінансовий стан та критичний рівень фінансової безпеки, коли підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно

залучає короткострокові кредити (крім середньо- та довгострокових):
 $\pm E_c < 0, \pm E_m < 0, \pm E_n \geq 0$;

5) кризове фінансове становище та кризовий рівень фінансової безпеки, підприємству не вистачає ні власних, ні позикових коштів, і воно перебуває на стадії банкрутства: $\pm E_c < 0, \pm E_m < 0, \pm E_n < 0$.

Вихідні дані та показники, що характеризують забезпеченість запасів і витрат відповідними джерелами їх формування, подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Показники, що характеризують забезпеченість запасів і витрат відповідними джерелами їх формування, тис. грн

Назва показника	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Зміна абсолютна	
				2018/ 2017	2019/ 2018
Джерела формування власних обігових коштів	4143,20	4056,80	4084,30		
Необоротні активи	3562,20	3388,70	3196,20		
Власні оборотні кошти	581,00	668,10	888,10		
Довгострокові пасиви	-	-	-		
Власні та довгострокові позикові джерела формування запасів і витрат	581,00	668,10	888,10		
Короткострокові пасиви	134,20	331,50	103,90		
Загальна величина джерел формування запасів і витрат	715,20	999,60	992,00		
Загальна величина запасів	705,60	838,00	858,00		
Надлишок (+) або нестача (-) власних джерел формування запасів і витрат					
Надлишок (+) або нестача (-) власних та довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат					
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів і витрат					

Завдання 3

Розрахувати та оцінити показники рентабельності підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	2018 рік	2019 рік	Зміна абсолютна
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	934,70	1354,70	
Чистий прибуток, тис. грн	10,20	33,32	
Власний капітал, тис. грн	4084,30	4094,30	
Актив балансу, тис. грн	4188,20	4174,90	
Рентабельність активів, %			
Рентабельність власного капіталу, %			
Рентабельність продажів, %			

Завдання 4

Розрахувати та оцінити показники ділової активності підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	2018 рік	2019 рік	Зміна абсолютна
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	934,70	1354,70	
Актив балансу, тис. грн	4188,20	4174,90	
Дебіторська заборгованість, тис. грн	132,10	112,10	
Кредиторська заборгованість, тис. грн	103,90	80,60	
Оборотність активів, об./рік			
Середній термін оплати дебіторської заборгованості, днів			
Середній термін оплати кредиторської заборгованості, днів			

Завдання 5

Розрахувати та оцінити показники ліквідності та платоспроможності підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	2018 рік	2019 рік	Зміна	
			абсол.	відн., %
1	2	3	4	5
Грошові кошти, тис. грн	1,20	7,90		
Дебіторська заборгованість, тис. грн	132,10	112,10		
Запаси та витрати, тис. грн	858,00	858,00		
Кредиторська заборгованість, тис. грн	103,90	80,60		
Власний капітал, тис. грн	4084,30	4094,30		
Пасиви, тис. грн	4188,20	4174,90		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, частка од.				
Коефіцієнт поточної ліквідності, частка од.				

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
Коефіцієнт загальної ліквідності, частка од.				
Коефіцієнт платоспроможності, частка од.				
Коефіцієнт фінансування, частка од.				
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості, частка од.				

Завдання 6

Розрахувати та оцінити показники фінансової стійкості підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	2018 рік	2019 рік	Зміна	
			абсол.	відн., %
1	2	3	4	5
Власний капітал, тис. грн	4084,30	4094,30		
Позикові кошти, тис. грн	103,90	80,60		
Коефіцієнт фінансової стійкості, частка од.				
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, частка од.				

Приклад виконання

Виконаємо оцінку фінансового стану підприємства, використовуючи дані балансу та звіту про фінансові результати підприємства ТОВ «Сигма», що подано в додатках А і Б.

1. Показники майнового стану підприємства вказують на стан та ефективність формування майна підприємства, в основному виробничих активів. Результат розрахунку показників майнового стану підприємства ТОВ «Сигма» у 2018-2019 рр. наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1 – Показники майнового стану підприємства, частка од.

Назва показника	Формула розрахунку	2018 р.	2019 р.	Абс. зміна
1	2	3	4	5
Частка оборотних виробничих фондів в оборотних активах	$\frac{\text{Оборотні виробничі фонди}}{\text{оборотні активи}}$	0,109	0,092	-0,018
Частка основних засобів в активах	$\frac{\text{залишкова вартість основних засобів}}{\text{активи}}$	0,030	0,027	-0,003

Продовження таблиці 4.1

1	2	3	4	5
Коефіцієнт зносу основних засобів	$\frac{\text{знос основних засобів}}{\text{первісна вартість основних засобів}}$	0,727	0,740	0,012
Частки оборотних виробничих активів	$\frac{\text{оборотні виробничі активи}}{\text{активи}}$	0,037	0,035	-0,002
Коефіцієнт мобільності активів	$\frac{\text{мобільні активи}}{\text{немобільні активи}}$	0,503	0,617	0,113

У досліджуваного підприємства неефективний стан формування майна підприємства.

2. Показники рентабельності. Рентабельність є критерієм економічної ефективності діяльності підприємства та різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи менеджменту. Результат розрахунку показників рентабельності підприємства наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2 – Показники рентабельності підприємства, частка од.

Назва показника	Формула розрахунку	2018 р.	2019 р.	Абс. зміна
1	2	3	4	5
Рентабельність активів за чистим прибутком	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}}$	0,00022	0,00029	0,00007
Рентабельність власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$	0,00031	0,00044	0,00013
Рентабельність виробничих фондів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виробничий капітал}}$	0,00712	0,01054	0,00343
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	$\frac{\text{Прибуток від реалізації}}{\text{Виручка}}$	0,00014	0,00998	0,00984

Дані табл. 4.2 свідчать про те, що величини показників рентабельності низькі, тобто низька ефективність використання ресурсів підприємства, але спостерігається тенденція до їх збільшення.

3. Показники ділової активності підприємства – є інструментом для оцінки ефективності основної діяльності суб'єкта господарювання. Основною характеристикою в даній групі показників є швидкість обороту фінансових ресурсів.

Результат розрахунку показників ділової активності підприємства ТОВ «Сигма» у 2018-2019 рр. наведено в табл. 4.3.

Таблиця 4.3 – Показники ділової активності підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	2018 р.	2019 р.	Абс. зміна
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності активів, об./рік	$\frac{\text{Чистий виторг}}{\text{Середньорічна величина оборотних активів}}$	0,124	0,097	-0,027
Фондовіддача, грн /грн	$\frac{\text{Чистий виторг}}{\text{Середньорічна величина основних засобів}}$	4,124	3,583	-0,542
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів (Коб.к.), об./рік	$\frac{\text{Чистий виторг}}{\text{Середньорічна величина оборотних коштів}}$	0,370	0,255	-0,115

Період одного обороту оборотних коштів, днів	<i>360 днів / Коб.к.</i>	972,5	1410,5	438,0
Коефіцієнт оборотності запасів (Коб.з.), об./рік	<i>Собівартість реалізації Середні запаси</i>	0,565	0,472	-0,093
Період одного обороту запасів (Тз.), днів	<i>360 днів / Коб.з.</i>	637,1	762,7	125,6
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Коб.д.з.), об./рік	<i>Чистий виторг / Середньорічна величина дебіторської заборгованості</i>	51,264	45,493	-5,771
Період погашення дебіторської заборгованості (Тд.з.), днів	<i>360 днів / Коб.д.з.</i>	7,0	7,9	0,9
Період погашення кредиторської заборгованості (Тк.з.), днів	<i>360 днів / Коб.к.з.</i>	1,2	2,0	0,8
Період операційного циклу (То.ц.), днів	<i>Тз. + Тд.з.</i>	644,1	770,6	126,5
Період фінансового циклу (Тф.ц.), днів	<i>То.ц. – Тк.з.</i>	642,9	768,6	125,7
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об./рік	<i>Чистий виторг / Середньорічна величина власного капіталу</i>	0,179	0,148	-0,031

Величини показників ділової активності досліджуваного підприємства низькі, це потребує додаткових дій щодо підвищення ділової активності підприємства.

4. Показники фінансової стійкості. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно може «витримати» несподівані зміни ринкової кон'юнктури. Фінансово стійке підприємство вчасно розраховується за своїми обов'язками з державою, позабюджетними фондами, персоналом, контрагентами.

Результат розрахунку показників фінансової стійкості ТОВ «Сигма» у 2018-2019 рр. наведено в табл. 4.4.

Таблиця 4.4 – Показники фінансової стійкості підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	2018 р.	2019 р.	Абс. зміна
1	2	3	4	5
Власні оборотні кошти, тис. грн	<i>оборотні активи - короткострокові зобов'язання</i>	612,300	972,200	359,900
Маневровість робочого капіталу, частка од.	<i>запаси / робочий капітал</i>	8,133	5,035	-3,098

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами запасів, частка од.	<i>власні оборотні кошти / запаси</i>	0,123	0,199	0,076
Коефіцієнт фінансової незалежності, частка од.	<i>власний капітал / запаси</i>	0,692	0,659	-0,033
Коефіцієнт фінансової залежності, частка од.	<i>пасиви / власний капітал</i>	1,445	1,517	0,072
Коефіцієнт маневровості власного капіталу, частка од.	<i>власні оборотні кошти / власний капітал</i>	0,039	0,062	0,023
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу, частка од.	<i>позиковий капітал / пасиви</i>	0,308	0,341	0,033
Коефіцієнт фінансової стабільності, частка од.	<i>власні кошти / позикові кошти</i>	2,248	1,933	-0,315
Коефіцієнт фінансової стійкості, частка од.	<i>(власний капітал + довгострокові зобов'язання) / пасиви</i>	0,692	0,659	-0,033

Якщо порівняти запаси підприємства з сумою власних оборотних коштів і короткострокових кредитів і позик, можна зробити висновок про стабільність фінансового стану підприємства. Тобто в цілому підприємство є достатньо фінансово стійким.

5. Показники ліквідності (платоспроможності). У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства виступає його ліквідність і платоспроможність.

Результат розрахунку показників ліквідності (платоспроможності) ТОВ «Сигма» у 2018-2019 рр. наведено в табл. 4.5.

Таблиця 4.5 – Показники ліквідності підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Норматив	2018 р.	2019 р.	Абс. зміна
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття), частка од.	<i>поточні активи / поточні зобов'язання</i>	1	0,969	1,017	0,048
Коефіцієнт ліквідності швидкої, частка од.	<i>(поточні активи – запаси) / поточні зобов'язання</i>	≥ 1	0,257	0,418	0,161
Коефіцієнт ліквідності абсолютної, частка од.	<i>грошові кошти / поточні зобов'язання</i>	0,20-0,35	0,074	0,241	0,167

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості, частка од.	<i>дебіторська заборгованість /кредиторська заборгованість</i>	–	0,021	0,013	-0,008
--	--	---	-------	-------	--------

Таким чином, оцінка фінансового стану ТОВ «Сигма» у 2018-2019 рр. показала задовільний та достатньо стабільний фінансовий стан, але виробнича та господарська діяльність підприємства знаходиться у незадовільному стані: занадто уповільнена та низькорентабельна. А це відповідає незадовільному рівню фінансової безпеки підприємства.

Тема 5. Способи забезпечення фінансової безпеки підприємства

Завдання 1

Виконати оцінку інвестиційної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи регулювання Зробити висновки.

Завдання 2

Проаналізувати обсяг валових, чистих страхових премій та страхових виплат, рівень валових, чистих страхових виплат зі страхування фінансових ризиків у 2020-2021 рр., а також здійснити аналіз ринку страхування фінансових ризиків, умов страхування фінансових ризиків. Сформулювати шляхи вдосконалення умов страхування фінансових ризиків.

Тема 6. Безпека підприємства в інтелектуальній і кадровій сферах

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Виконати аналіз показників оцінки рівня кадрової безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення роботи. Зробити висновки.

Завдання 2

Виконати аналіз показників оцінки продуктивності праці підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення роботи. Зробити висновки.

Завдання 3

Розрахувати та оцінити рівень кадрової безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. .1

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	Рік		Зміна	
	2018	2019	абсол.	відн., %
1	3	4	5	6
1. Середньоспискова чисельність працівників, осіб	153	153		
2. Вибуло працівників за власним бажанням, осіб	21	21		
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	115543,7	134328,9		
4. Середньорічна вартість основних фондів невиробничого	2353,0	2421,0		

призначення, тис. грн				
5. Кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація, осіб	12	10		
6. Фондоозброєність працівників (Φ_o), тис. грн/чол.				
7. Коефіцієнт плинності кадрів (K_n), частка од.				
8. Фондоозброєність працівників підприємства фондами невиробничого призначення ($\Phi_{но}$), тис. грн/чол.				
9. Коефіцієнт фізичного старіння кадрів (K_{ϕ}), частка. од				

Завдання 4

Розрахувати та оцінити рівень кадрової безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	Рік		Зміна	
	2018	2019	абсол.	відн., %
1	3	4	5	6
1. Середньоспискова чисельність працівників, осіб	247	265		
2. Вибуло працівників за власним бажанням, осіб	18	25		
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	226909,8	256743,9		
4. Середньорічна вартість основних фондів невиробничого призначення, тис. грн	4367,4	4460,6		
5. Кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація, осіб	11	7		
6. Фондоозброєність працівників (Φ_o), тис. грн/чол.				
7. Коефіцієнт плинності кадрів (K_n), частка од.				
8. Фондоозброєність працівників підприємства фондами невиробничого призначення ($\Phi_{но}$), тис. грн/чол.				
9. Коефіцієнт фізичного старіння кадрів (K_{ϕ}), частка. од				

Приклад виконання практичних задач

Розрахувати та оцінити показники кадрової безпеки підприємства, використовуючи вихідні дані, що подано в табл. 6.1.

Таблиця 6.1 – Вихідні дані для розрахунку показників кадрової безпеки підприємства

Назва показника	Рік	
	2018	2019
1. Середньоспискова чисельність працівників, осіб	153	153
2. Вибуло працівників за власним бажанням, осіб	16	14
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	15543,7	16328,9
4. Середньорічна вартість основних фондів невиробничого призначення, тис. грн	5353,0	5621,5
5. Кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація, осіб	47	43

Оцінимо рівень кадрової безпеки підприємства за такими показниками:

– коефіцієнт плинності кадрів (K_n):

$$K_n = \frac{\sum Ч_3}{O}, \quad (6.1)$$

де $Ч_3$ – кількість працівників, які були звільнені за розрахунковий період, осіб;

O – загальна чисельність працівників підприємства, осіб;

– коефіцієнт фізичного старіння кадрів (K_v):

$$K_v = \frac{O_v}{O}, \quad (6.2)$$

де O_v – кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація;

– фондоозброєність працівників (Φ_o) – відношення вартості основних засобів підприємства до загальної чисельності працівників підприємства;

– фондоозброєність працівників підприємства основними засобами невиробничого призначення ($\Phi_{но}$) – відношення вартості основних засобів підприємства невиробничого призначення до загальної чисельності працівників підприємства.

Чим нижче значення коефіцієнта плинності кадрів та коефіцієнта фізичного старіння кадрів і чим більше фондоозброєність працівників засобами виробничого та невиробничого призначення, тим вище рівень кадрової безпеки підприємства.

Таблиця 6.2 – Показники за рівнями кадрової безпеки підприємства [2]

Назва показника	Рівень кадрової безпеки			
	Абсолютна безпека (1 бал)	Задовільна безпека (2 бали)	Незадовільна безпека (3 бали)	Критична безпека (4 бали)
K_n	$0,003 \leq K_n < 0,052$	$0,052 \leq K_n < 0,102$	$0,102 \leq K_n < 0,152$	$0,152 \leq K_n < 0,200$
K_v	$0,200 \leq K_v < 0,255$	$0,255 \leq K_v < 0,311$	$0,311 \leq K_v < 0,367$	$0,367 \leq K_v < 0,423$

Φ_o	$182 \geq \Phi_o > 139$	$139 \geq \Phi_o > 95$	$95 \geq \Phi_o > 51$	$51 \geq \Phi_o > 11$
$\Phi_{но}$	$106 \leq \Phi_{но} < 142$	$69 \leq \Phi_{но} < 106$	$32 \leq \Phi_{но} < 69$	$0 \leq \Phi_{но} < 31$

Таблиця 6.3 – Оцінка рівня кадрової безпеки підприємства

Назва показника	Ваго- мість	Розрахо- вана величина у 2018 році	Бальна оцінка у 2018 році	Розрахо- вана величина у 2019 році	Бальна оцінка у 2019 році
Коефіцієнт плинності кадрів (K_n), частка од.	0,3	0,105	3	0,092	2
Коефіцієнт фізичного старіння кадрів (K_v), частка од.	0,3	0,307	2	0,281	2
Фондоозброєність працівників (Φ_o), тис. грн/чол.	0,2	101,59	2	106,72	2
Фондоозброєність працівників підприємства фондами невиробничого призначення ($\Phi_{но}$), тис. грн/чол.	0,2	34,99	3	36,74	3

Визначимо рівень кадрової безпеки:

2018 рік: $0,3 \cdot 3 + 0,3 \cdot 2 + 0,2 \cdot 2 + 0,2 \cdot 3 = 0,9 + 0,6 + 0,4 + 0,6 = 2,5$
(рівень між задовільною та незадовільною безпекою);

2019 рік: $0,3 \cdot 2 + 0,3 \cdot 2 + 0,2 \cdot 2 + 0,2 \cdot 3 = 0,6 + 0,6 + 0,4 + 0,6 = 2,2$
(тяжіє до задовільного рівня).

Тема 7. Безпека підприємства у техніко-технологічній і правовій сферах

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Виконати аналіз показників оцінки рівня безпеки підприємства у політико-правовій сфері за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 2

Оцінити рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 3

Розрахувати та оцінити рівень техніко-технологічної безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	Величина		Зміна абсолютна
	2018 р.	2019 р.	
1	2	3	4
1. Чистий виторг від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн	278 000,0	302 400,0	
2. Первісна вартість основних фондів, тис. грн	189 790,0	178 500,0	
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	113 771,5	111 149,0	
4. Чисельність промислово-виробничого персоналу (ПВП),			

чол.	145	152	
5. Вартість основних фондів на початок року, тис. грн	113 900,0	111 256,0	
6. Вартість вибулих основних фондів протягом року, тис. грн	154,0	143,0	
7. Вартість придбаних основних фондів протягом року, тис. грн	25,0	36,0	
8. Сума зносу основних фондів, тис. грн	2 800,0	3 025,0	
9. Матеріальні витрати, тис. грн	216 497,0	269 909,0	
10. Вартість відходів, тис. грн	8,5	7,0	
11. Вартість браку за собівартістю реалізованої продукції, тис. грн	0,4	0,5	
12. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн	247 900,0	287 950,0	
13. Фондовіддача, грн/грн			
14. Фондоозброєність праці, грн/чол.			
15. Коефіцієнт вибуття основних фондів, частка од.			
16. Коефіцієнт оновлення основних фондів, частка од.			
17. Коефіцієнт зносу основних фондів, частка од.			
18. Матеріаломісткість, грн/грн			
19. Коефіцієнт корисного використання матеріалів, грн/грн			
20. Коефіцієнт браку, %			

Завдання 4

Оцінити безпеку підприємства в політико-правовій сфері, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

Назва показника	2018 р.	2019 р.	Зміна	
			абс.	відн., %
1. Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	405,0	483,0		
2. Дохід підприємства від нарахованих штрафних санкцій, тис. грн	98,0	94,0		
3. Збитки від штрафних санкцій, тис. грн	28,0	34,0		
4. Дохід від відшкодованих штрафних санкцій, тис. грн	72,0	68,0		
5. Судові справи, виграні в суді, од.	3	2		
6. Загальна кількість судових позовів підприємства, од.	4	3		
7. Збитки підприємства внаслідок порушення трудових норм, тис. грн	41,0	43,0		
8. Відвернені юридичною службою втрати, тис. грн	94,0	127,0		
9. Коефіцієнт платіжної дисципліни (<i>Кпл.д.</i>), частка од.				
10. Коефіцієнт якості юридичних послуг (<i>Кя.юр.п.</i>), частка од.				
11. Коефіцієнт юридичного менеджменту (<i>Кюр.м.</i>), частка од.				
12. Рівень порогової безпеки (<i>К пор.б.</i>), частка од.				

Приклад виконання практичних задач

Оцінити рівень техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства, використовуючи дані табл. 7.1.

Таблиця 7.1 – Вихідні дані для оцінки рівня техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства

Назва показника	Величина		Зміна абсолютна
	2018 р.	2019 р.	
1	2	3	4
1. Чистий вииторг від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн (<i>V реал.</i>)	4 014 356,0	5 677 385,0	1 663 029,0
2. Первісна вартість основних фондів, тис. грн (<i>Ф перв.</i>)	2 636 526,0	2 657 665,0	21 139,0
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн (<i>Ф сер.р.</i>)	424 790,5	405 228,0	-19 562,5
4. Чисельність промислово-виробничого персоналу (ПВП), чол. (<i>Ч пвл.</i>)	6505	6532	27

Продовження таблиці 7.1

1	2	3	4
5. Вартість основних фондів на початок року, тис. грн (<i>Ф поч.р.</i>)	439 898,0	410 256,0	-29 642,0
6. Вартість вибулих основних фондів протягом року, тис. грн (<i>Ф виб.</i>)	11 154,0	15 483,0	4 329,0
7. Вартість придбаних основних фондів протягом року, тис. грн (<i>Ф придб.</i>)	25 741,0	36 622,0	10 881,0
8. Сума зносу основних фондів, тис. грн (<i>СЗн.</i>)	2 225 725,0	2 257 038,0	31 313,0
9. Матеріальні витрати, тис. грн (<i>МВ</i>)	3 293 497,0	4 705 909,0	1 412 412,0
10. Вартість відходів, тис. грн (<i>В відх.</i>)	520 848,5	741 477,0	220 628,5
11. Вартість браку за собівартістю реалізованої продукції, тис. грн (<i>В бр.</i>)	6 111,0	11 468,0	5357,0
12. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн (<i>С рп.</i>)	3 473 613,0	5 126 520,0	1 652 907,0

Розрахуємо показники, що характеризують рівень безпеки техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства:

1) фондівіддача:

$$\Phi_v = V_{\text{реал.}} / \Phi_{\text{сер.р.}} \quad (7.1)$$

$$\Phi_v^{2018} = 4\,014\,356,0 / 424\,790,5 = 9,45 \text{ грн/грн};$$

$$\Phi_v^{2019} = 5\,677\,385,0 / 405\,228,0 = 14,01 \text{ грн/грн.}$$

Показник фондівіддачі повинен прагнути до збільшення.

2) фондоозброєність праці:

$$\Phi_{oz} = \Phi_{\text{сер.р.}} / Ч_{\text{пвл.}} \quad (7.2)$$

$$\Phi_{oz}^{2018} = 424\,790,5 / 6505 = 65,30 \text{ грн/чол.};$$

$$\Phi_{oz}^{2019} = 405\,228,0 / 6532 = 62,04 \text{ грн/чол.}$$

Показник повинен прагнути до зростання не стільки шляхом зменшення чисельності персоналу, скільки шляхом нарощування обсягів технічного потенціалу.

3) коефіцієнт вибуття основних фондів:

$$K \text{ виб.} = \Phi \text{ виб.} / \Phi \text{ поч.р.} \quad (7.3)$$

$$\Phi \text{ виб.}^{2018} = 11\,154,0 / 439\,898,0 = 0,025;$$

$$\Phi \text{ виб.}^{2019} = 15\,483,0 / 410\,256,0 = 0,038.$$

Величина показника має тенденцію до зростання, що позитивно характеризує політику підприємства щодо вибуття з експлуатації застарілих основних фондів.

4) коефіцієнт оновлення основних фондів:

$$K \text{ он.} = \Phi \text{ придб.} / \Phi \text{ поч.р.} \quad (7.4)$$

$$\Phi \text{ он.}^{2018} = 25\,741,0 / 439\,898,0 = 0,059;$$

$$\Phi \text{ он.}^{2019} = 36\,622,0 / 410\,256,0 = 0,089.$$

Величина показника має тенденцію до зростання, що позитивно характеризує політику підприємства щодо відновлення основних фондів.

5) коефіцієнт зносу основних фондів:

$$K \text{ зн.} = C \text{ зн.} / \Phi \text{ перв.} \quad (7.5)$$

$$\Phi \text{ зн.}^{2018} = 2\,225\,725,0 / 2\,636\,526,0 = 0,844;$$

$$\Phi \text{ зн.}^{2019} = 2\,257\,038,0 / 2\,657\,665,0 = 0,849.$$

Величина показника перевищує допустимі 50% зносу основних фондів щодо забезпечення безпеки підприємства, крім того, вона має тенденцію до зростання, що негативно характеризує стан основних фондів.

6) матеріаломісткість:

$$M \text{ e.} = MB / B \text{ реал.} \quad (7.6)$$

$$M \text{ e.}^{2018} = 3\,293\,497,0 / 4\,014\,356,0 = 0,820 \text{ грн/грн, або } 82,0\%;$$

$$M \text{ e.}^{2019} = 4\,705\,909,0 / 5\,677\,385,0 = 0,829 \text{ грн/грн, або } 82,9\%.$$

Рекомендоване значення показника в границях 10-30%.

7) коефіцієнт корисного використання матеріалів:

$$K \text{ к.в.м.} = (MB - B \text{ відх.}) / MB \quad (7.7)$$

$$K \text{ к.в.м.}^{2018} = (3\,293\,497,0 - 520\,848,5) / 3\,293\,497,0 = 0,8419 \text{ грн/грн, або } 84,19\%;$$

$$K \text{ к.в.м.}^{2019} = (4\,705\,909,0 - 741\,477,0) / 4\,705\,909,0 = 0,8424 \text{ грн/грн, або } 84,24\%.$$

Величина показника повинна прагнути до 1,0.

8) коефіцієнт браку:

$$K \text{ бр.} = B \text{ бр.} / C \text{ рп.}$$

(7.8)

$K \text{ бр.}^{2018} = 6\,111,0 / 3\,473\,613,0 = 0,0018$ грн/грн, або 0,18%;

$K \text{ бр.}^{2019} = 11\,468,0 / 5\,126\,520,0 = 0,0022$ грн/грн, або 0,22%.

Рекомендоване значення показника в границях 1,0-3,0%.

9) середній термін використання наявного обладнання складає 10 років.

10) штрафів за неякісну продукцію немає.

Результат розрахунку подано в табл. 7.2.

Таблиця 7.2 – Показники рівня техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства

Назва показника	Величина		Зміна	
	2018 р.	2019 р.	абсолютна	відн., %
1. Фондовіддача, грн/грн	9,45	14,01	4,56	48,25
2. Фондозброєність праці, грн/чол.	65,30	62,04	-3,26	-4,99
3. Коефіцієнт вибуття основних фондів, частка од.	0,025	0,038	0,013	52,00
4. Коефіцієнт оновлення основних фондів, частка од.	0,059	0,089	0,030	50,85
5. Коефіцієнт зносу основних фондів, частка од.	0,844	0,849	0,005	0,59
6. Матеріаломісткість, грн/грн	0,820	0,829	0,009	1,10
7. Коефіцієнт корисного використання матеріалів, грн/грн	0,8419	0,8424	0,0005	0,06
8. Коефіцієнт браку, грн/грн	0,0018	0,0022	0,0004	22,22
9. Середній термін використання наявного обладнання, років	10	10	0	–
10. Штрафи за неякісну продукцію	немає	немає	–	–

Тема 8. Безпека підприємства в інформаційній сфері

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Виконати аналіз показників безпеки підприємства в інформаційній сфері за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 2

Виконати аналіз показників безпеки підприємства в інформаційній сфері, у техніко-технологічній і правовій сферах за 2020-2021 рр., порівняти результати, визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Приклад виконання практичних задач

Розрахувати та оцінити рівень інформаційної безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

№	Назва показника	2018 р.	2019 р.	Зміна відносна, %
1	2	3	4	5
1	Обсяг виробництва продукції, тис. грн	2278,0	2305,0	1,18
2	Витрати на придбання інформаційних ресурсів, тис. грн	36,0	48,0	33,33
3	Середньоспівкова чисельність персоналу, осіб	342	338	-1,17
4	Витрати підприємства на захист інформаційних	17,0	17,5	2,94

	ресурсів, тис. грн			
5	Обсяг інформації, що є в розпорядженні особи, яка приймає рішення, кБ	25,0	27,0	0,08
6	Обсяг інформації, необхідної для прийняття цього рішення, кБ	23,0	26,5	15,22
7	Обсяг релевантної інформації, кБ	260,0	263,0	1,15
8	Обсяг наявної інформації, кБ	350,0	365,0	4,29
9	Кількість незалежних свідчень на користь ухвалення рішення, од.	35	39	11,43
10	Загальна кількість незалежних свідчень у сумарному обсязі релевантної інформації, од.	44	46	4,55
11	Продуктивність інформації (<i>Пін.</i>), частка од.			
12	Коефіцієнт інформаційної озброєності (<i>Кін.озб.</i>), частка од.			
13	Коефіцієнт захищеності інформації (<i>Кін.зах.</i>), частка од.			
14	Рівень повноти інформації (<i>Рп.ін.</i>), частка од.			
15	Рівень точності інформації (<i>Рт.ін.</i>), частка од.			
16	Рівень суперечливої інформації (<i>Рс.ін.</i>), частка од.			
17	Рівень інформаційної безпеки (<i>Рін.б.</i>), частка од.			

Тема 9. Безпека підприємства в екологічній та силовій сферах

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Розрахувати та оцінити рівень екологічної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 2

Розрахувати та оцінити рівень силової безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 3

Розрахувати та оцінити рівень екологічної безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

№	Назва показника	2018 р.	2019 р.	Зміна відносна, %
1	2	3	4	5
Вихідні дані				
1	Обсяг промислової продукції (<i>Пп</i>), грн	520000,0	548000,0	
2	Вартість сертифікованої продукції (<i>Пп.с.</i>), грн	430000,0	432000,0	
3	Валові витрати підприємства (<i>Ввал</i>), грн	452000,0	478000,0	
4	Вартість утилізації, знешкодження, розміщення відходів виробництва (<i>Вутил</i>), грн	59000,0	61000,0	
5	Вартість зворотних відходів за цінами повноцінної сировини (<i>Взв.в</i>), грн	34000,0	34700,0	
6	Собівартість виробництва продукції з відходів (<i>С</i>), грн	72000,0	75000,0	
7	Вартість відходів (<i>Ввід</i>), грн	48000,0	49500,0	
8	Прибуток від реалізації продукції, виготовленої з відходів (<i>Пр.в</i>), грн	9000,0	11500,0	
9	Вартість екологічних зборів (<i>Век.зб.</i>), грн	7000,0	7800,0	
10	Вартість штрафів за порушення	відсутні	відсутні	

	природоохоронного законодавства			
Розрахунок показників, частка од.				
1	Коефіцієнт безпечності продукції (<i>Кб.п.</i>)			
2	Коефіцієнт «екологічного баласту» (<i>Ке.б.</i>)			
3	Коефіцієнт раціонального використання відходів (<i>Кр.в.в.</i>)			
4	Рентабельність продукції, виготовленої з відходів (<i>Рпр.від</i>), %			
5	Коефіцієнт забруднення середовища (<i>Кз</i>)			
6	Штрафи за порушення природоохоронного законодавства, тис. грн			-

Завдання 4

Розрахувати та оцінити рівень силової безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 2.

Таблиця 2 – Вихідні та розрахункові дані

№	Назва показника	2018 р.	2019 р.	Зміна відносна, %
1	2	3	4	5
Вихідні дані				
1	Валові витрати підприємства (<i>Ввал</i>), грн	1930000,0	1942000,0	
2	Вартість викрадених цінностей при транспортуванні (<i>Вв.ц.т</i>), грн	50000,0	38000,0	
3	Витрати на охорону бізнесу (<i>Вох</i>), грн	120000,0	140000,0	
4	Чистий прибуток підприємства (<i>Пч</i>), грн	419000,0	443000,0	
5	Кількість осіб, звільнених з роботи за крадіжку чи спробу знищення майна	відсутні	відсутні	
6	Рівень інженерно-технічного захисту	Середній	Середній	
7	Чисельність працівників служби охорони (<i>Чох</i>), осіб	15	15	
8	Середньооблікова чисельність персоналу підприємства (<i>СрЧП</i>), осіб	255	247	
Розрахунок показників, частка од.				
1	Коефіцієнт транспортної безпеки (<i>Кт.б.</i>)			
2	Кількість осіб, звільнених з роботи за крадіжку чи спробу знищення майна	Відсутні	Відсутні	
3	Рівень інженерно-технічного захисту	Середній	Середній	
4	Коефіцієнт захищеності майна та персоналу підприємства (<i>Кзах</i>)			
5	Частка витрат на охорону підприємства в загальній структурі витрат (<i>Кв.ох</i>)			
6	Забезпеченість працівників підприємства службою охорони (<i>Ксб</i>)	Відсутні	Відсутні	

Тема 10. Ринкова та інтерфейсна складові економічної безпеки

Розв'язання вправ і практичних задач

Завдання 1

Розрахувати та оцінити рівень ринкової безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 2

Розрахувати та оцінити рівень інтерфейсної безпеки підприємства за 2020-2021 рр., визначити шляхи покращення показників. Зробити висновки.

Завдання 3

Розрахувати та оцінити рівень ринкової безпеки підприємства, використовуючи дані, що подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Вихідні та розрахункові дані

№	Назва показника	2018 р.	2019 р.	Зміна відносна, %, тенденція
1	2	3	4	5
Вихідні дані				
1	Валовий прибуток (ВП), тис. грн	1570,0	1630,0	
2	Чистий прибуток підприємства (Чп.), тис. грн	790,0	850,0	
3	Активи підприємства, тис.грн	2915,0	2751,0	
4	Ціна виробу підприємства (Цвир.), грн	120,0	125,0	
5	Ціна еталонного виробу (Цетал.), грн	130,0	134,0	
6	Обсяг реалізації галузі, тис.грн	256000,0	271030,0	
7	Інноваційні витрати підприємства, тис. грн	334,0	350,0	
8	Валові витрати підприємства, тис. грн	1930,0	1942,0	
9	Плановий обсяг продукції за відповідний період (Опл), тис .грн	2890,0	2950,0	
10	Фактичний обсяг продукції за той же період (Оф), тис. грн	2905,0	2990,0	
11	Витрати на рекламу (Врек.), тис. грн	28,0	33,0	
Розрахунок показників, частка од.				
1	Коефіцієнт ринкової віддачі активів (Кр.а)			
2	Конкурентоспроможність продукції (Конк.)			
3	Частка фірми на ринку (Кч.р.)			
4	Коефіцієнт інноваційних витрат (Кін.в.)			
5	Ритмічність збуту (Д)			
6	Коефіцієнт ефективності рекламної політики підприємства (Кеф.р.)			

Приклади тестових завдань на залік

ТЕМА 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА Тести для самоперевірки

1. Фінансові ресурси відносять до:
  - А) суб'єктів захисту підприємства;
  - Б) об'єктів захисту підприємства;
  - В) засобів захисту підприємства.

2. Загроза – це:
  - А) дії чи умови навмисного порушення режиму функціонування підприємства шляхом спричинення збитків, що можуть призвести до фінансових втрат, включаючи втрачену вигоду;
  - Б) сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, які несуть у собі реальну можливість економічних втрат з певним ступенем ймовірності;
  - В) можливості реальних подій, процесів, обставин або дій зловмисників, що здатні завдати моральних, фізичних і матеріальних збитків.

3. Залежно від приналежності суб'єктів безпеки підприємства поділяють на:
  - А) державні та недержавні органи;
  - Б) офіційні органи, що функціонують у межах чинного законодавства, та незаконні структури;
  - В) власні служби безпеки підприємств і самостійні комерційні або державні організації.

4. Ймовірність виникнення збитків або недоодержання прибутків у порівнянні з варіантом, що прогнозується, має назву:
  - А) ризик;
  - Б) загроза;
  - В) небезпека.

5. Економічна безпека – це:
  - А) об'єктивна можливість негативного впливу на певне явище, систему, механізм, соціальний організм, внаслідок чого може бути заподіяна шкода, що призведе до занепаду, кризового стану тощо;
  - Б) ступінь (рівень) захищеності від негативного впливу внутрішніх або зовнішніх чинників;
  - В) стан національної економіки, за якого зберігається економічна стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз з метою реалізації національних економічних інтересів, та задоволення потреб особи, суспільства, держави;
  - Г) конкретна та безпосередня форма небезпеки або сукупність негативних чинників чи умов.

6. За можливістю здійснення загрози економічній безпеці підприємства поділяють на:

- А) реалізовані та нереалізовані;
- Б) технологічні та виробничі;
- В) реальні та потенційні;
- Г) прямі та непрямі.

7. Інформаційні ресурси з обмеженим доступом відносять до:

- А) суб'єктів захисту підприємства;
- Б) об'єктів захисту підприємства;
- В) засобів захисту підприємства.

8. Прогноз виникнення будь-яких потенційних ризиків та вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що породжують ризик, або мінімізацію самого ризику чи негативних наслідків, які можуть виникнути від того чи іншого ризику, є складовими:

- А) ризик-менеджменту;
- Б) економічної безпеки;
- В) процедури санації;
- Г) процедури банкрутства.

9. Яким нормативно-правовим документом визначено, що «забезпечення економічної безпеки держави є однією із найважливіших функцій держави»:

- А) Конституцією України;
- Б) Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони України»;
- В) Законом України «Про основи національної безпеки України»;
- Г) Кримінальним кодексом.

ТЕМА 2. СИСТЕМА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Тести для самоперевірки

1. Діяльність з управління фінансовою рівновагою та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз з метою забезпечення його розвитку являє собою:

- А) економічну безпеку підприємства;
- Б) фінансову безпеку підприємства;
- В) силову безпеку підприємства.

2. В якому випадку доцільна ефективна система захисту підприємства?

- А) коли підприємство демонструє ефективну економічну діяльність;
- Б) коли економічний стан підприємства незадовільний;
- В) обидві відповіді правильні.

3. Концепція ефективної системи захисту передбачає:

- А) передумови формування системи захисту;
- Б) стратегічні напрями, заходи та засоби захисту підприємства;
- В) конкретні заходи та засоби захисту від визначених небезпек.

4. В яких формах здійснюється система захисту підприємства?

- А) у формі служби захисту;
- Б) шляхом одержання послуг на ринку безпеки;
- В) шляхом надання функцій захисту відповідним організаційним структурам підприємства;
- Г) усі відповіді правильні;
- Д) немає правильної відповіді.

5. Сукупність форм і методів реалізації ряду пов'язаних заходів, спрямованих на фінансово-виробниче оздоровлення підприємства, неспроможного виконувати свої зобов'язання, має назву:

- А) санація підприємства;
- Б) управління економічною безпекою;
- В) антикризове управління.

6. Механізм забезпечення економічної безпеки – це:

А) сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт для досягнення цілей безпеки та розв'язання завдань, які стоять перед нею;

Б) процес найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності бізнесу тощо;

В) економічна система забезпечення економічної безпеки підприємства в довгостроковому періоді, що являє собою сукупність приватних взаємоузгоджених і взаємозумовлених складових, що об'єднує єдина глобальна мета – досягнення високого рівня економічного прибутку.

7. Комплекс пов'язаних між собою заходів, які, за допомогою спеціальних органів та підрозділів, забезпечують захист всіх функціональних складових підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз, що можуть призвести до істотних економічних втрат, має назву:

- А) стратегія економічної безпеки підприємства;
- Б) система економічної безпеки підприємства;
- В) концепція економічної безпеки підприємства.

8. Такий принцип організації, побудови та функціонування системи економічної безпеки підприємства, як комплексність, означає:

А) діяльність щодо забезпечення безпеки організується на основі єдиного задуму, викладеного в комплексній програмі та конкретних планах за окремими напрямками безпеки;

Б) досягнення максимальної функціональної ефективності (віддачі) системи економічної безпеки;

В) необхідність створення такої системи безпеки, що забезпечує захищеність всіх об'єктів захисту підприємства.

9. Основною причиною виникнення внутрішніх негативних впливів може бути:

А) низька кваліфікація працівників підприємства;

Б) недостатнє фінансове забезпечення діяльності;

В) небажання чи нездатність економічного суб'єкта активно впливати на зовнішнє політико-правове середовище його діяльності;

Г) усі відповіді правильні.

10. Принцип ефективності управління фінансово-економічною безпекою підприємства означає, що:

А) витрати на проведення заходів, спрямованих на нейтралізацію загрози, не повинні перевищувати можливі збитки від їх реалізації;

Б) заходи нейтралізації повинні розроблятися лише щодо реальних загроз;

В) при формуванні комплексу заходів, спрямованих на запобігання чи нейтралізацію загрози, необхідно прагнути до мінімізації витрат фінансових, матеріальних, трудових ресурсів;

Г) усі відповіді правильні.

11. Ідентифікація загроз для зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, їхня оцінка за ймовірністю реалізації та можливими збитками, а також розрахунок показників фінансово-економічної безпеки підприємства передбачають виконання такої функції управління:

А) аналізу;

Б) моніторингу;

В) інформаційного забезпечення;

Г) контролю.

13. Економічна безпека підприємства визначається як:

А) стан його стабільної діяльності, за якого реалізуються програми та забезпечується прибуток;

Б) стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, факторів, що дестабілізують, при якому забезпечується стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності підприємства;

В) стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності бізнесу, якості управління тощо.

**ТЕМА 3. СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
Тести для самоперевірки**

1. Що не впливає на вибір організаційних форм системи захисту підприємства?
  - А) об'єкти підприємства, які потребують захисту;
  - Б) склад і характер загроз і небезпек для підприємства в зовнішньому і внутрішньому середовищах;
  - В) намагання забезпечити 100-відсотковий захист підприємства;
  - Г) фінансовий стан підприємства.

2. Вирішення якого завдання не властиве системі безпеки підприємства?
  - А) виявлення загроз, небезпек та їх моніторинг;
  - Б) уникнення небезпеки в допустимих межах;
  - В) нейтралізація та придушення небезпеки;
  - Г) вибір ситуаційної поведінки, яка супроводжується мінімальними загрозами та небезпеками;
  - Д) забезпечення підвищення ефективності функціонування підприємства.

3. Що не є функцією системи захисту?
  - А) визначення джерел і форм небезпеки, а також пріоритетних напрямків захисту;
  - Б) розробка проектів і конкретних заходів захисту від кожної небезпеки;
  - В) розробка ефективних рішень управління підприємством;
  - Г) контроль за виконанням режиму безпеки підприємства.

4. Що з визначеного не може бути правом працівників системи захисту підприємства?
  - А) планувати та вносити пропозиції з удосконалення режиму безпеки підприємства;
  - Б) вимагати від персоналу і клієнтів підприємства безумовного виконання режиму безпеки;
  - В) контролювати та вимагати від керівників підрозділів і окремих працівників звіт про стан безпеки на їх робочих місцях;
  - Г) визначати тривалість і умови безпеки праці.

5. Які обов'язки не властиві працівникам системи безпеки підприємства?
  - А) розробка заходів щодо захисту підприємства;
  - Б) надання інформації керівництву про факти порушення режиму безпеки підприємства;
  - В) брати безпосередню участь в реалізації заходів з безпеки підприємства;
  - Г) навчати персонал підприємства режиму безпеки.

6. Що не впливає на визначення структури системи захисту підприємства?

- А) джерела та характер загроз і небезпек;
- Б) функції системи захисту;
- В) гарантії держави з питань права підприємства на безпечну діяльність;
- Г) фінансові можливості підприємства.

7. Який спосіб формування працівників системи безпеки підприємства не доцільно використовувати?

- А) залучення працівників згідно з особистими рекомендаціями;
- Б) пошук працівників серед колишніх службовців оперативних структур МВС і СБ;
- В) запрошення фахівців з безпеки за допомогою реклами;
- Г) підготовка та навчання фахівців з захисту із працівників підприємства.

8. Основними чинниками економічної безпеки, що безпосередньо забезпечують діяльність підприємства, є:

- А) стабільний попит на продукцію;
- Б) надійність постачальників;
- В) безпосередні чинники виробництва;
- Г) усі відповіді правильні.

ТЕМА 4. ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Тести для самоперевірки

1. Фінансова безпека підприємства – це:

А) стан підприємства, який характеризується фінансовою стабільністю і стійкістю, забезпеченістю фінансовими ресурсами, збалансованістю фінансових потоків і розрахункових відносин, ефективністю фінансово-економічної діяльності, рівнем контролю за внутрішніми та зовнішніми ризиками;

Б) рівень забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами, достатніми для виконання наявних зобов'язань;

В) здатність фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів;

Г) ступінь захищеності фінансових прав власників.

2. Головною загрозою фінансовій безпеці підприємства є:

- А) фінансова криза підприємства;
- Б) фінансова нестабільність підприємства;
- В) нестача фінансових ресурсів;
- Г) дефіцит оборотного капіталу.

3. Стан процесу формування та використання ресурсів господарюючого суб'єкта, який забезпечує його розвиток на основі зростання вартості капіталу при збереженні відповідного рівня платоспроможності та кредитоспроможності, це:

- А) фінансова безпека підприємства;
- Б) стан ліквідності підприємства;

- В) стан платоспроможності підприємства;
- Г) фінансова стійкість підприємства.

4. До критеріїв, які відбивають рівень фінансової безпеки підприємства у межах складової «фінансова незалежність», належать:

- А) ліквідність і платоспроможність;
- Б) інвестиційна та інноваційна активність;
- В) витратомісткість виробництва;
- Г) конкурентоспроможність продукції підприємства.

5. До критеріїв, які відбивають рівень фінансової безпеки підприємства у межах складової «ефективність функціонування», належать:

- А) ліквідність і платоспроможність;
- Б) інвестиційна та інноваційна активність;
- В) витратомісткість виробництва;
- Г) ресурсний, науковий і виробничо-технічний потенціал.

6. До критеріїв, які відбивають рівень фінансової безпеки підприємства у межах складової «здатність до розвитку», належать:

- А) ліквідність і платоспроможність;
- Б) інвестиційна та інноваційна активність;
- В) витратомісткість виробництва;
- Г) ресурсний, науковий і виробничо-технічний потенціал.

7. Показниками рівня фінансової незалежності підприємства є:

- А) відношення дебіторської заборгованості до кредиторської;
- Б) фондвіддача основних засобів;
- В) коефіцієнт оборотності активів;
- Г) операційні витрати на одну гривню реалізованої продукції.

8. Найбільш відомою серед кількісних моделей прогнозування банкрутства підприємства є п'ятифакторна модель:

- А) Альтмана;
- Б) Аргенті;
- В) Бівера;
- Г) Фултона.

9. Складовими системи забезпечення управління фінансовою безпекою підприємства є:

- А) підсистема фінансової діагностики;
- Б) підсистема комплексного та фундаментального аналізу;
- В) підсистема фінансових важелів і методів забезпечення фінансової безпеки;
- Г) правильні відповіді – А) і В).

10. До якої групи показників оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства відносять такі коефіцієнти: фінансової незалежності (автономії),

фінансового ризику, абсолютної ліквідності, швидкої (термінової) ліквідності, поточної ліквідності (покриття), маневровості:

- А) фінансово-економічної стійкості;
- Б) стабільності та безперервності виробничої діяльності;
- В) ефективності використання ресурсів підприємства;
- Г) ліквідності підприємства.

11. Якщо встановлюються фінансові нормативи, зокрема граничний розмір залучених коштів у структурі пасивів, то підприємство:

- А) уникає загрози втрати фінансової незалежності;
- Б) ліквідує загрозу втрати фінансової незалежності;
- В) розподіляє ризик реалізації загрози втрати фінансової незалежності;
- Г) мінімізує загрозу втрати фінансової незалежності.

ТЕМА 5. СПОСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Тести для самоперевірки

1. Причинами порушення фінансової рівноваги на підприємстві є:

- А) зниження рівня платоспроможності і кредитоспроможності;
- Б) високий рівень витрат, що зумовлені технологіями;
- В) диспропорції у процесі розвитку виробництва, що виникають у матеріальному, фінансово-економічному планах, під час зовнішніх конфліктів підприємства, що пов'язані з виробничим процесом;
- Г) правильні відповіді – А) і Б).

2. Один із найважливіших елементів механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства – це:

- А) контроль;
- Б) прогнозування та планування;
- В) моніторинг;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Показники рівня фінансової безпеки підприємства, що дають змогу виявити «вузькі місця» в його діяльності, визначити основні напрями та найбільш дієві способи підвищення ефективності його роботи, – це:

- А) внутрішньовиробнича складова економічної безпеки підприємства;
- Б) невиробнича складова економічної безпеки економічного суб'єкта;
- В) категорії економічної безпеки економічного суб'єкта;
- Г) індикатори економічної безпеки економічного суб'єкта.

4. Надійність і ефективність системи фінансової безпеки підприємства визначають за такими критеріями:

- А) зміцнення дисципліни праці та підвищення її продуктивності;
- Б) максимально повне інформаційне забезпечення діяльності економічного суб'єкта та підвищення його ефективності;

В) відсутність чи наявність завданих економічному суб'єкту матеріальних збитків і моральної шкоди;

Г) усі відповіді правильні.

5. У процесі моніторингу стану фінансової безпеки економічного суб'єкта:

А) проводять превентивні дії щодо запобігання загрозам;

Б) здійснюється безперервний нагляд за ключовими показниками;

В) оцінюється можливість критичного відхилення майбутніх ключових показників від порогових (або планових) значень;

Г) усі відповіді правильні.

6. До методів забезпечення фінансової безпеки підприємства належать:

А) фінансове планування;

Б) інвестування;

В) кредитування;

Г) усі відповіді правильні.

7. Одним з етапів процесу управління фінансовою безпекою підприємства є:

А) ліквідація проблемних ситуацій, яка полягає у сукупності заходів з вибору важелів впливу на проблему та методів їх усунення;

Б) оптимізація набору фінансових інструментів задля ефективного управління фінансовими ресурсами;

В) моніторинг навколишнього середовища з метою мобілізації тимчасово вільних фінансових ресурсів;

Г) розробка граничних значень показників – індикаторів рівня фінансової безпеки підприємства.

8. Головною метою управління фінансовою безпекою підприємства є:

А) забезпечення стійкого фінансово-економічного розвитку підприємства в довгостроковому періоді;

Б) нейтралізація фінансових ризиків;

В) ідентифікація та прогнозування зовнішніх і внутрішніх загроз фінансово-економічної безпеки підприємства.

9. Якщо підприємство використовує тільки власний капітал для фінансування активів, воно нейтралізувало загрозу зниження фінансової стійкості шляхом:

А) хеджування;

Б) уникнення загрози;

В) мінімізації загрози.

10. До методів забезпечення фінансової безпеки підприємства належать:

А) фінансове планування;

Б) інвестування;

В) кредитування;

Г) усі відповіді правильні.

ТЕМА 6. БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ І КАДРОВІЙ СФЕРАХ

Тести для самоперевірки

1. Невідповідність кваліфікації працівників вимогам до них, слабка організація системи управління персоналом тощо є загрозами:

- А) інноваційної безпеки;
- Б) кадрової безпеки;
- В) силової безпеки;
- Г) ринкової безпеки.

2. Плинність персоналу характеризує рівень:

- А) інноваційної безпеки;
- Б) силової безпеки;
- В) інтерфейсної безпеки;
- Г) кадрової безпеки.

3. Основними принципами побудови нормальних соціально-психологічних відносин у трудовому колективі є:

- А) свобода висловлювань й ініціативи; солідарність; поінформованість; мотивація;
- Б) свобода висловлювань й ініціативи; солідарність; поінформованість; справедливість; взаємоповага;
- В) солідарність; поінформованість; справедливість; взаємоповага.

4. Оборот за вибуттям являє собою:

- А) чисельність осіб, що звільнилися з організації за даний період, згрупованих за причинами звільнення;
- Б) число осіб, зарахованих на роботу;
- В) сумарну чисельність осіб, що звільнилися з організації та зараховані на роботу.

5. Показник фондоозброєності праці характеризує:

- А) кадрову безпеку;
- Б) інноваційну безпеку;
- В) техніко-технологічну безпеку;
- Г) екологічну безпеку.

6. З точки зору безпеки психологічний відбір персоналу переслідує такі основні цілі:

- А) виявлення осіб, що раніше мали судимість, злочинні зв'язки;
- Б) визначення характеру злочинних нахилів, схильності кандидата до здійснення протиправних дій;
- В) виявлення кваліфікації кандидата на роботу;

- Г) встановлення фактів, що свідчать про морально-психологічну ненадійність, нестійкість, неповноцінність і уразливість кандидата на роботу;
- Д) правильні відповіді – А), Б) і В);
- Е) правильні відповіді – А), Б) і Г).

7. Така якість персоналу, як збереження моральної стійкості та лояльності до підприємства, в якому працюють, має назву:

- А) надійність;
- Б) постійність;
- В) відповідальність;
- Г) психологічна стійкість.

8. До напрямків попередження нелояльності працівників будь-якої організації відносять:

- А) проведення періодичних атестацій працівників;
- Б) створення умов, при яких працівнику буде вигідно здійснювати дії, що завдають шкоди організації та її керівництву;
- В) взяття підписки про нерозголошення службової інформації;
- Г) правильні відповіді – Б) і В);
- Д) правильні відповіді – А) і В).

9. Комплекс своєчасних захисних заходів, спрямованих на недопущення виникнення негативних явищ, які можуть завдати шкоди (втрати) підприємству, має назву:

- А) внутрішньофірмова профілактична робота менеджера з безпеки;
- Б) перевірка лояльності персоналу;
- В) професійний відбір персоналу.

ТЕМА 7. БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА У ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІЙ І ПРАВОВІЙ СФЕРАХ

Тести для самоперевірки

1. До чинників техніко-технологічної безпеки підприємства належать:

- А) середня зарплата наукового керівника;
- Б) капіталовкладення;
- В) тривалість робочого тижня;
- Г) введення в дію нових основних виробничих засобів.

2. До шляхів зміцнення ресурсної безпеки підприємства відносять:

- А) вдосконалення систем розрахунків та підвищення продуктивності праці;
- Б) створення у структурі інформаційного центру спеціальної групи фінансових працівників, яка б контролювала нарахування та сплату податків та зборів;
- В) розвиток соціальної інфраструктури підприємства та підвищення матеріальної відповідальності працівників за результати своєї праці.

3. Основними причинами виникнення внутрішніх негативних впливів на політико-правову складову є:

- А) недостатнє фінансування юридичного забезпечення бізнесу;
- Б) політичні кризи міжнародного характеру;
- В) зміна положення чинного законодавства з питань власності, оподаткування;
- Г) низька кваліфікація робітників юридичної служби підприємства.

4. Техніко-технологічна безпека підприємства характеризується:

- А) рівнем відповідності застосовуваних на підприємстві технологій найкращим світовим аналогам за оптимізації витрат;
- Б) рівнем захисту від руйнівного впливу природних, техногенних чинників і наслідків господарської діяльності підприємства;
- В) рівнем захисту майна підприємства від кримінальних посягань.

5. Шкідливі та непродумані норми внутрішнього розпорядку, посадові положення, інструкції, розпорядження, рішення трудового колективу складають:

- А) зовнішні силові загрози підприємства;
- Б) внутрішні кадрові загрози підприємства;
- В) внутрішні нормативно-правові загрози підприємства;
- Г) зовнішні нормативно-правові загрози підприємства.

ТЕМА 8. БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Тести для самоперевірки

1. Інформація у широкому розумінні – це:

- А) відомості про осіб, предмети, факти, події, явища або процеси безвідносно до форми їхнього подання;
- Б) відомості, знання;
- В) знання про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі;
- Г) результат зображення одного об'єкта в іншому, що використовується надалі для формування управлінських впливів.

2. Ситуація, в якій частина учасників угоди володіє вичерпною та точною інформацією, тоді як інші учасники угоди не володіють нею, має назву:

- А) асиметрія інформації;
- Б) неповна інформація;
- В) приховування правдивої інформації;
- Г) недобросовісна конкуренція.

3. Інформаційна безпека – це:

- А) захищеність інформаційних систем і інформаційних ресурсів від внутрішніх загроз, що ускладнюють ефективне використання інформації суспільством та окремими індивідуумами;

Б) захищеність інформаційних систем і інформаційних ресурсів від зовнішніх і внутрішніх загроз, що ускладнюють ефективне використання інформації суспільством, державою та окремими індивідуумами;

В) захист інформаційних ресурсів від неправдивої, неточної і неповної інформації для забезпечення національної безпеки;

Г) задоволення потреб національної безпеки в перевірених інформаційних ресурсах.

4. Загрози інформаційній безпеці поділяють на:

А) технічні та фізичні;

Б) програмні, фізичні та технічні;

В) програмні, технічні, інформаційні та фізичні;

Г) навмисно завдані та без шкідливого умислу.

5. Загрози інформаційній безпеці можна класифікувати за такими критеріями:

А) доступністю; способом здійснення; аспектом інформаційної безпеки;

Б) способом здійснення; аспектом інформаційної безпеки; компонентами інформаційних систем, на які спрямовані загрози;

В) доступністю; способом здійснення; аспектом інформаційної безпеки; розташування загроз;

Г) розміщенням джерела загроз; способом здійснення; компонентами інформаційних систем, на які спрямовані загрози; конфіденційністю.

6. Відомості, що перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов – це:

А) комерційна таємниця;

Б) асиметрична інформація;

В) конфіденційна інформація;

Г) інформація з обмеженим доступом.

7. Відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, розголошення яких може завдати шкоди його інтересам – це:

А) комерційна таємниця;

Б) асиметрична інформація;

В) конфіденційна інформація;

Г) інформація з обмеженим доступом.

8. Коефіцієнт інформаційної озброєності розраховують як:

А) відношення середньоспискової чисельності працівників до суми витрат на придбання інформаційних ресурсів;

Б) відношення суми витрат на придбання інформаційних ресурсів до середньоспискової чисельності працівників;

В) різницю між виторгом від реалізації інформаційних ресурсів та витратами на придбання інформаційних ресурсів.

ТЕМА 9. БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В ЕКОЛОГІЧНІЙ ТА СИЛОВІЙ СФЕРАХ

Тести для самоперевірки

1. Помилки, допущені на стадії проектування нових виробів, шкідливих для здоров'я людей, а також на стадії розробки та впровадження нових технологій; штрафи за незаконно створені звалища тощо, відносять до:

- А) внутрішніх загроз екологічної безпеки підприємства;
- Б) зовнішніх загроз екологічної безпеки підприємства;
- В) внутрішніх загроз техніко-технологічної безпеки підприємства;
- Г) зовнішніх загроз силової безпеки підприємства.

2. Екологічна система – це:

- А) сукупність осіб одного виду, що проживає на спільній території протягом тривалого періоду часу;
- Б) однорідна ділянка території, заселена живими організмами одного виду;
- В) єдиний природно-територіальний комплекс, утворений абіотичними та біотичними компонентами, що тісно пов'язані між собою обміном речовиною, енергією та інформацією.

3. Методами економічного заохочення раціонального природокористування та запровадження природоохоронних заходів є:

- А) штрафи за забруднення чи руйнування природних компонентів;
- Б) пільгове кредитування підприємств, які здійснюють ефективну природоохоронну діяльність;
- В) матеріальне заохочення за досягнення в природоохоронній діяльності;
- Г) застосування заохочувальних цін на екологічно чисту продукцію.

4. Еколого-економічна шкода – це:

- А) збитки підприємства, що утворюються у разі експлуатації природних ресурсів низької якості;
- Б) виражені у вартісній формі фактичні та ймовірні збитки, які завдаються суспільству внаслідок забруднення або руйнування компонентів природного середовища;
- В) збитки підприємства, зумовлені збільшенням плати за понадлімітне використання природних ресурсів.

5. Постійна система спостережень за станом природного середовища це:

- А) кризовий моніторинг;
- Б) фоновий моніторинг;
- В) загальний моніторинг.

6. Комплексний аналіз устаткування, техніки, технологій, нових матеріалів, проектів на будівництво нових чи реконструкцію наявних господарських об'єктів – це:

- А) екологічний моніторинг;

- Б) екологічна експертиза;
- В) екологічний аудит;
- Г) екологічне нормування.

7. Яка функціональна складова економічної безпеки підприємства забезпечує фізичну безпеку працівників підприємства?

- А) політико-правова;
- Б) інтелектуальна та кадрова;
- В) силова;
- Г) інформаційна.

8. За охорону співробітників, збирання інформації і превентивні дії з метою запобігання загрозі безпеки відповідає така складова економічної безпеки підприємства:

- А) екологічна;
- Б) інтелектуальна та кадрова;
- В) ринкова;
- Г) силова.

ТЕМА 10. РИНКОВА ТА ІНТЕРФЕЙСНА СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ Тести для самоперевірки

1. Чим визначається стратегічна зона підприємства?

- А) ринком збуту товарів і послуг;
- Б) технологіями, виробництвом товарів і наданням послуг;
- В) організацією продажу та його рекламою;
- Г) усі відповіді правильні.

2. Управління якою підсистемою підприємства рішуче впливає на її фінансовий стан?

- А) виробничою;
- Б) маркетинговою;
- В) фінансовою;
- Г) усі відповіді правильні.

3. Ринкова складова економічної безпеки підприємства – це:

- А) надійність взаємодії з економічними контрагентами;
- Б) захист від неефективно обраної моделі поведінки на ринку, помилок у товарній збутовій політиці тощо;
- В) здійснення ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємства;
- Г) захист від надмірного податкового тиску, нестабільного законодавства, неефективної роботи юридичного відділу підприємства.

4. Ослаблення конкурентних позицій і спроможності протидіяти конкурентному тиску, зниження адаптаційних можливостей підприємства до змін ситуації на ринку, свідчать про ослаблення:

- А) інтерфейсної безпеки;
- Б) ринкової безпеки;
- В) інформаційної безпеки;
- Г) ретроспективної безпеки.

5. Оберіть правильне визначення поняття «економічна безпека»:

А) це стан і здатність економічної системи протистояти небезпеці руйнування її оргструктури та статусу, а також перешкодам у досягненні цілей розвитку;

Б) це сукупність факторів виробництва, невиробничих факторів, фондів обігу, готової продукції, грошових коштів, які знаходяться на рахунках підприємств в банку в результаті реалізації продукції і надання різних послуг;

В) процес систематичного збору й обробки інформації про складові частини та параметри процесу, спрямований на винесення оцінки, вироблення планів дії та прийняття рішення по даному процесу;

Г) процес аналізу інформації про складові частини, спрямований на вироблення планів дії та прийняття рішення.

6. Основним способом забезпечення економічної безпеки є:

- А) належне зберігання комерційної таємниці;
- Б) виробництво та реалізація доброякісної продукції за доступними цінами, що забезпечує довіру споживачів, належний попит;
- В) залучення нових інвесторів, технологій;
- Г) фінансова допомога, пільги з боку держави.